

היום נלמד בעזרת ה':

מנחות דף צה

קושיא על רבי יוחנן הסובר שלחם הפנים היה כספינה רוקדת, מהברייתא המתארת איך היתה נראית התבנית אפייה של לחם הפנים:

מיתיבי 'כמין כוורת היה לה בתנור ודומה כמין טבלא מרובעת'! תירוץ: אימא 'ופיה דומה כמין טבלא מרובעת': הברייתא מדברת על הפה של התבנית, שהיה מרובע, כדי שהבצק יוכל להכנס בקלות. אבל בתחתיתה היא היתה עשויה כספינה רוקדת.

תניא כמאן דאמר כמין ספינה רוקדת. דתניא ארבעה סניפין וכו': הלחמים עמדו על השולחן בשני טורים. כל טור עשוי משני סניפין. 'הסניפין' הם העמודים המאונכים של השולחן. בין סניף לסניף היו קנים מצד לצד לרוחב. ולכן הסניפין היו כמין 'דוקרנין' - קנים שמתפצלים מהם ענפים. הלחמים עמדו על הקנים המתפצלים מהסניפין.

*

איבעיא להו לחם הפנים נפסל במסעות או אינו נפסל במסעות? כשבני ישראל הלכו במדבר, היו מפרקים את המשכן, ולוקחים את השולחן עם לחם הפנים שעליו. האם הלחם שעל השולחן נפסל משום 'יוצא'? וזאת משום שבשעת ההליכה פירקו את החצר של המשכן, ואולי זה נחשב שהלחם יצא מחוץ לעזרה. (וכמו שבשעת החנייה של המשכן אם יצא הלחם מחוץ לעזרה הוא נפסל ב'יוצא'). נחלקו בזה רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי. אחד אמר שהלחם נפסל, ואחד אמר שהוא לא נפסל. והגמרא מבארת

מאן דאמר נפסל: מאן דאמר שהלחם נפסל לומד זאת מהפסוק "כאשר יחנו כן יסעו". כמו שבחנייתו נפסל הלחם ביוצא, אף בנסיעתו הוא נפסל ביוצא. ומאן דאמר שאינו נפסל לומד זאת מהפסוק המדבר על המסעות "ולחם התמיד עליו

יהיה" דהיינו שתמיד הלחם שעל השולחן יהיה בקדושתו, ולא יפסל בשעת ההליכה.

קושיא: ואידך נמי הא כתיב "כאשר יחנו כן יסעו"? ומה יענה על כך המאן דאמר שהלחם לא נפסל? **תירוץ:** לאידך גיסא! מה בחנייתו כי לא יצא ממקומו לא מיפסיל, אף בנסיעתו כי לא יצא ממקומו לא מיפסיל: הוא ילמד מהפסוק הפוך. כמו שבחנייה אם הלחם לא יצא ממקומו הוא לא נפסל, כך גם בהליכה אם הלחם לא יצא מהשולחן הוא לא נפסל. **קושיא:** ואידך נמי הא כתיב "ולחם התמיד עליו יהיה": ומה יענה על כך המאן דאמר שהלחם נפסל?

אלא כי אתא רב דימי אמר: כשהלחם מסודר על השולחן, לכולי עלמא הוא לא נפסל. וכל המחלוקת כשהלחם מסולק מהשולחן. דהיינו אם סילקו את הלחם בשבת מהשולחן, אבל לא הספיקו הכהנים לאכול אותו עד שהתחילו לנסוע. והרי את הלחם צריך לאכול בחצר המשכן ואילו עכשיו כבר פירקו את המשכן.

מאן דאמר שהלחם נפסל, לומד זאת מהפסוק "כאשר יחנו כן יסעו" כמו שבחניית המשכן הלחם נפסל כשהוא יוצא מחוץ למשכן, כך גם בנסיעתו הוא נפסל כשהוא יוצא מחוץ למשכן. אבל **מאן דאמר שאינו נפסל** לומד זאת מהפסוק "ונסע אהל מועד" דהיינו אע"פ שהוא נוסע הוא נחשב 'אהל מועד'. כלומר בפסוק כתוב "ונסע אהל מועד מחנה הלויים" ללמד שבשעת המסע יש למשכן המפורק דין 'אוהל מועד', ואז כל 'מחנה לוייה' נחשב לחצר אוהל מועד. ולכן הלחם שנמצא במחנה לוייה אינו נפסל ביוצא. (שטמ"ק).

קושיא: ואידך נמי הכתיב "כאשר יחנו כן יסעו": ומה יענה המאן דאמר שהלחם אינו נפסל? **תירוץ:** לאידך גיסא! מה בחנייתו כי לא מפיק ליה לא מיפסיל, אף בנסיעתו כי לא מפיק ליה לא מיפסיל: הוא ילמד להיפך וכנ"ל.

קושיא: ואידך נמי הא כתיב "ונסע אהל מועד": ומה יענה על כך המאן דאמר שהלחם נפסל? **תירוץ:** ההוא לדגלים הוא דאתא: הפסוק בא לומר היכן יסע אוהל מועד בתוך השבטים, איזה דגל יסע ראשון ואיזה שני וכו'.

ואידך - מ"מחנה הלויים בתוך המחנות" נפקא: ומאן דאמר שהלחם לא נפסל והוא לומד זאת מ"ונסע אוהל מועד", מהיכן הוא ילמד את סדר המסע של המשכן? והתשובה מ"מחנה הלויים בתוך המחנות".

קושיא: מיתבי בשעת סילוק מסעות: כאשר מקפלים את הפרוכת בשעת המסע במדבר, בשר הקרבנות הקדושים נפסלים ביוצא, כי אין משכן. והזבים משתלחים מחוץ למחנה לווייה, והמצורעים מחוץ למחנה ישראל. עד כאן הברייתא.

מאי לאו אפילו לחם הפנים: ולכאורה גם לחם הפנים נפסל ביוצא. קושיא על מאן דאמר שהוא לא נפסל! תירוץ: לא, בר מלחם הפנים: חוץ מלחם הפנים שהוא לא נפסל ביוצא.

קושיא: מה נפשך! אי אהל מועד דוקא הוא, אפילו קדשים נמי. אי אהל מועד לאו דוקא הוא, אפילו לחם הפנים נמי: אם דורשים את הפסוק הנ"ל שגם בשעת המסע 'אוהל מועד' נחשב 'אוהל מועד', אם כן אפילו קודשים לא יפסלו ביוצא. ואם הוא לא נחשב לאוהל מועד, אם כן אפילו לחם הפנים יפסל ביוצא!

אלא כי אתא רבין אמר - מר אמר במסודר, ומר אמר במסולק, ולא פליגי: אין מחלוקת בין רבי יוחנן לרבי יהושע, ולכו"ע בשעת המסע כשהמשכן מפורק אין קדושת אוהל מועד. אמנם האחד דיבר על מקרה שהלחם מסודר על השולחן, ולכן אין בו פסול של יוצא (משום שהשולחן קדוש והוא מונח עליו). והשני דיבר על מקרה שהלחם מסולק מהשולחן, ולכן יש בו פסול יוצא. (ולכן גם אומרת הברייתא שבקודשים יש פסול יוצא, כי אין קדושת אוהל מועד).

אמר אביי: מהברייתא הנ"ל האומרת שבשעת המסע הקודשים נפסלים ביוצא, אנו לומדים שיש 'סילוק מסעות' בלילה. כלומר שאם הענן היה עולה בלילה, לא היו מחכים עד לבוקר אלא היו מתחילים את המסע בלילה. כי אם תאמר שהיו ממתנינים לבוקר, הרי מתי היו מפרקים את המשכן? בבוקר, ואם כן בכל מקרה כבר הקודשים היו נפסלים בלינה כשעבר הלילה, ומדוע צריך לומר שהם פסולים מדין יוצא?!

קושיא: פשיטא! "ללכת יומם ולילה" כתיב: ואם כן פשוט שבני ישראל הלכו במדבר גם בלילה. תירוץ: מהו דתימא הני מילי היכא דעקור ביממא, אבל היכא דלא עקור ביממא, בליליא לא מצו עקרי. קא משמע לן: היה מקום לחשוב

שהפסוק מדבר רק על מקרה שכבר התחילו ללכת ביום, שאז ממשיכים ללכת גם בלילה. אבל אם עדיין לא התחילו ללכת ביום, לא מתחילים ללכת בלילה. קמ"ל אביי שמתחילים בלילה.

קושיא: ורמיניה - הוגללו הפרוכת הותרו הזבין ומצורעין ליכנס לשם: הברייתא הזו חולקת על הברייתא הקודמת האומרת שזבים ומצורעים משתלחים.

תירוץ: אמר רב אשי - לא קשיא הא ר' אליעזר הא רבנן. דתניא רבי אליעזר אומר וכו': זבים ומצורעים שנכנסו לעזרה חייבים כרת. ואם נדחקו זבים ומצורעים ונכנסו לעזרה כשרוב הציבור היו טמאים (שאז מותר להקריב את הפסח בטומאה), אינם חייבים על כך כרת. לפי שרק כאשר משלחים את הטמאי מתים מהעזרה אז אסור לזבים ומצורעים להיכנס לשם, אבל כאשר רוב הציבור טמאים ומקריבים את הפסח בטומאה ואז מותר לטמאי מתים להיכנס לעזרה, גם הזבים ומצורעים שנכנסו לשם אינם חייבים כרת. זו דעת רבי אליעזר.

אבל חכמים חולקים עליו וסוברים שגם כאשר טמאי מתים מותרים להכנס, זבים ומצורעים שנכנסו חייבים כרת.

לפי זה, הרי גם בשעת סילוק המסעות מותר לטמאי מתים להכנס למקום המשכן. ולכן לדעת רבי אליעזר גם לזבים ומצורעים מותר להכנס, ולדעת רבנן חייבים כרת. הברייתא השניה סוברת כרבי אליעזר, והברייתא הראשונה סוברת כרבנן.

משנה: אחת שתי הלחם ואחת לחם הפנים: בין בשתי הלחם ובין בלחם הפנים, הלישה והעריכה נעשות 'בחוץ' מחוץ לעזרה, והאפייה 'בפנים' בתוך העזרה. והאפייה שלהם אינה דוחה את השבת. זו דעת ת"ק.

רבי יהודה אומר כל מעשיהם בפנים: רבי יהודה חולק וסובר שלא רק האפייה, אלא גם הלישה והעריכה נעשות בפנים. (ולדעתו האפייה דוחה את השבת, ויתבאר בגמרא).

רבי שמעון אומר: רבי שמעון חולק וסובר שהלישה והאפייה נעשות בחוץ. 'בית פאגי' = כל ירושלים. (ולדעתו האפייה לא דוחה את השבת, ויתבאר בגמרא).

נמרא: הא גופא קשיא: דברי תנא קמא קשים מתוך עצמם. כי אם אתה אומר שלישתן ועריכתן נעשית בחוץ, מוכח שהכלי של מדידת יבש בבית המקדש לא

נתקדש בשמן המשחה. ולכן הסולת לא מתקדשת על ידי הכלי, ולכן אפשר ללוש ולערוך אותה מחוץ לעזרה. ואילו אם אתה אומר שאפייתן נעשית בפנים, מוכח להיפך, שכלי מדידת היבש כן נתקדש והוא כן מקדש את הסולת, ולכן צריכים לאפות אותה בתוך העזרה.

אמר רבא הקשה אדם קשה שהוא קשה כברזל, ומנו? רב ששת: את הקושיא הזו הקשה אדם חכם ומחודד כברזל, והוא רב ששת. כלומר זו קושיא חזקה.

קושיא: מאי קשיא? דלמא עשרון לא מקדש תנור מקדש? מה הקושיא של רב ששת? אולי הכלי של מדידת העישרון לא קדוש בקדושת כלי שרת והוא לא מקדש את הסולת, אבל התנור קדוש בקדושת כלי שרת ולכן צריך לאפות אותם דוקא בעזרה!

אלא אי קשיא הא קשיא וכו': אלא הקושיא היא אחרת. מצד אחד אתה אומר שאפייתן בפנים, אם כן התנור מקדש את הלחמים. ואילו אחר כך אתה אומר שאפייתם אינה דוחה את השבת, ואם כן צריך לאפות אותם בערב שבת, אך אז הם נשארות להמתין עד למחרת בשבת בבוקר שאז יניחו אותם על השולחן. אך כאשר עבר עליהם הלילה ומגיע הבוקר הם נפסלים ב'לינה' (משום שכאמור הם התקדשו בתנור)!

ועל כך אמר רבא שאת הקושיא הזו 'הקשה אדם קשה שהוא קשה כברזל, ומנו רב ששת'.

אמר רב אשי - מאי קושיא? דלמא מאי מכפנים במקום זריזין: מה הקושיא של רב ששת? אולי מ'כפנים' אין הכוונה בתוך העזרה, אלא במקום שנמצאים כהנים זריזין שידאגו שהלחם לא יחמיץ, ובאמת אפילו מחוץ לעזרה מותר. ואם כן הלחם באמת לא מתקדש בתנור, ולכן למרות שהוא נאפה בערב שבת הוא לא נפסל בלינה.

והא דרב אשי ברותא היא: דכרי רב אשי אינם נכונים! כי ממה נפשך, אם בשביל האפייה צריך כהנים זריזין כדי שהלחם לא יחמיץ, אם כן גם בשביל הלישה ועריכה צריך כהנים זריזין כדי שהלחם לא יחמיץ. ומדוע אומרת המשנה רק באפייה שצריך לעשותה 'כפנים' (= במקום זריזין)?

ואם בלישה ובעריכה לא צריך זריזין, אם כן באפייה לא צריך זריזין, כי אין הבדל בין אפייה ללישה ועריכה לגבי חימוץ. אלא בהכרח שדברי רב אשי אינם נכונים!

*

למדנו במשנה - ר' יהודה אומר כל מעשיהן בפנים [וכו']: לדעת רבי יהודה על מעשיהן בפנים ולדעת רבי שמעון כל מעשיהן בחוץ. הגמרא מבארת את המחלוקת.

אמר רבי אבהו בר כהנא: רבי יהודה ורבי שמעון נחלקו בדרשה של אותו פסוק. כשברח דוד משאול המלך והגיע לנוב עיר הכהנים, הוא ביקש שיתנו לו לחם, והם אמרו לו שאין להם לחם חוץ מלחם הפנים. אמר להם דוד "וְהוּא דָּרַךְ חֵל, וְאָף כִּי הַיּוֹם יִקְדָּשׁ בְּכָלִי". לדעת רבי יהודה דוד המלך מצא אותם אופים את הלחם ב'דרך חול' כלומר בערב שבת, והוא אמר להם אתם אופים אותו ביום חול כלומר בערב שבת? והרי אף שהיום הלחם יתקדש בכלי כלומר בתנור, הרי הוא יפסל בלינה עד שבת בבוקר! ולכן היה עליכם לאפות אותו בשבת עצמה, ואפייתו דוחה שבת. נמצא שלדעת רבי יהודה התנור מקדש את הלחם, ולכן אפייתו דוחה שבת.

אבל לדעת רבי שמעון הוא מצא אותם אופים את הלחם בשבת, והוא אמר להם האם לא הייתם צריכים לאפות אותו ב'דרך חול' כלומר בערב שבת? משום שהאם התנור מקדש את הלחם? הרי השולחן מקדש אותו! ואם כן אין אפייתו דוחה שבת, כי אפשר לאפות אותו מערב שבת והוא לא יפסל בלינה שהרי הוא עדיין לא קדוש עד שיניחו אותו למחרת על השולחן. נמצא שלדעת רבי שמעון התנור לא מקדש את הלחם ולכן אפייתו לא דוחה שבת.

קושיא: ומי מצית אמרת דבשעת אפייה **אשכחינהו?** האם אתה יוכל לומר שדוד המלך מצא אותם בשעת האפייה של הלחם? והרי כתוב שם "וַיֵּתֶן לוֹ הַפֶּהַן קֶדֶשׁ, כִּי לֹא הָיָה שָׁם לֶחֶם, כִּי אִם לֶחֶם הַפְּנִים הַמוֹסְרִים מִלִּפְנֵי ה'" דהיינו הם נתנו לדוד מלחם הפנים שהוסרו מהשולחן, וזהו לחם שנאפה בשבוע שעבר.

אלא מאי 'דרך חול' דקא אמר להו? אלא מה הפירוש במה שאמר להם דוד "דרך חול"? כך הוא הפירוש. הם אמרו לדוד אין לחם כי אם רק לחם הפנים שהוסרו מהשולחן. ודוד אמר להם - לא רק שאת הלחמים הללו אתם יכולים לתת לי, בגלל

שכאשר הם מוסרים מהשולחן הם כבר יוצאים מידי מעילה (משום שברגע שקרבן נהיה מותר לכהנים הוא יוצא מידי מעילה), ולכן הלחם הוא כבר "דרך חול" כלומר יצא ממעילה. אלא אפילו את הלחם שהיום יתקדש בכלי הייתם יכולים לתת לי, בגלל שאני במצב מסוכן של פיקוח נפש!

ור' יהודה ור' שמעון בגמרא פליגי: הם חולקים על פי הקבלה שקיבל כל אחד מהם מרבו. ולא נחלקו בפירוש הפסוק הנ"ל.

דיקא נמי: וכך מדוייק ממשנתנו שהם חולקים על פי מה שקבלו מרבותיהם. שרבי שמעון אומר 'לעולם הוי רגיל לומר וכו' דהיינו הוא חזר ואמר את מה שקביל מרבו כדי שלא ישכח.